

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over duurzaam waterbeheer en klimaatnoodtoestand: circulaire en andere oplossingen voor het Europese agrovoedingssysteem in een toekomstige “Blue Deal”

(initiatiefadvies)

(2023/C 349/13)

Rapporteur: **Josep PUXEU ROCAMORA**

Corapporteur: **John COMER**

Besluit van de voltallige vergadering	23.1.2023
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Milieu
Goedkeuring door de afdeling	28.6.2023
Goedkeuring door de voltallige vergadering	13.7.2023
Zitting nr.	580
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	181/0/0

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Door de klimaatverandering veranderen de neerslagpatronen in de EU, met alle gevolgen van dien voor de hoeveelheid water die beschikbaar is voor de landbouw. Dit leidt niet alleen tot een daling van de gewasproductie, maar ook tot een grotere concurrentie tussen de verschillende vormen van watergebruik (door consumenten, industrie en landbouw). Daarnaast hebben menselijke activiteiten ook gevolgen voor de waterkwaliteit en zijn zulke activiteiten de oorzaak van de steeds grotere hoeveelheden nutriënten en verontreinigende stoffen in water.

1.2. In het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), de “van boer tot bord”-strategie en de biodiversiteitsstrategie zijn doelstellingen vastgesteld om tot een duurzame voedselproductie te komen en de ecosystemen te beschermen. Om deze doelstellingen te bereiken is het voor de agrovoedingsindustrie noodzakelijk dat plattelandsgebieden en productiestructuren in stand worden gehouden, producenten op lokaal niveau worden ondersteund, bodem en water duurzaam worden beheerd en er sprake is van open strategische autonomie. Water is een fundamentele hulpbron voor de voedselproductie en derhalve is het zorgen voor toegang tot water van voldoende kwaliteit en voor het duurzame beheer ervan essentieel om een adequate en duurzame voedselproductie in de EU te waarborgen. In alle GLB-regelingen zou duurzaam en efficiënt waterbeheer moeten worden aangemoedigd en zouden voor elke lidstaat indicatoren moeten worden opgenomen om de vooruitgang op het gebied van waterbeheer te monitoren.

1.3. Duurzaam waterbeheer moet gericht zijn op toeleveringsbeheer, waarbij maatregelen worden genomen om de beschikbaarheid van water voor alle gebruikers te waarborgen. Toeleveringsbeheer moet noodzakelijkerwijs gepaard gaan met optimalisering van de efficiëntie, beperking van verliezen, het stellen van prioriteiten voor het gebruik, bestrijding van illegaal gebruik, het vaststellen van maatregelen om de duurzaamheid van het gehele systeem te waarborgen en, ten slotte, het vaststellen van een reeks werkwijzen die in overeenstemming zijn met de strategieën om een toereikende voedselproductie in de EU te consolideren.

1.4. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) pleit voor specifieke normen voor het watergebruik in verschillende economische sectoren, bijvoorbeeld landbouw en industrie. Daartoe zou een governancestructuur moeten worden gecreëerd die sectorale richtsnoeren inzake watergebruik zou moeten opstellen. Het EESC zou van die structuur deel moeten uitmaken.

1.5. Technologieën spelen een doorslaggevende rol om voor voldoende water voor de landbouwproductie te zorgen. Met het oog op de ontwikkeling van gewassen die beter bestand zijn tegen en aangepast zijn aan de klimatologische omstandigheden, moeten er voldoende en toereikende begrotingsmiddelen worden uitgetrokken voor onderzoek en de toepassing van de kennis op het gebied van de genomica. Er zullen ook middelen nodig zijn ter bevordering van nieuwe watertransformatietechnieken, zoals hergebruik en ontzilting. In dit licht stelt het EESC voor om de nodige maatregelen voor de ontwikkeling van nieuwe technologieën te bevorderen, waarbij lokale ecosystemen in acht moeten worden genomen en milieuoverwegingen prioriteit moeten krijgen.

1.6. De energieprijzen zijn bepalend voor de invoering van nieuwe technologieën waarvan de werking nauw samenhangt met het gebruik van fossiele brandstoffen. Het EESC dringt erop aan de landbouw koolstofvrij te maken, de landbouwprijzen in de primaire sector te corrigeren en intensief gebruik te maken van hernieuwbare energiebronnen om de wisselwerking tussen energie, water en voedsel te versterken.

1.7. Klimaatverandering betekent hogere temperaturen, meer evapotranspiratie en een aanzienlijk grotere kans op extreme weersverschijnselen. Daardoor ontstaan droogte, overstromingen, stormen en branden. Deze problemen zijn zeer destructief voor de productie van gewassen en voor de veeteelt. Er is een strategisch plan nodig waarin gebruik wordt gemaakt van wetenschappelijke en technologische expertise om ervoor te zorgen dat er overal in de EU veilig water voor de landbouw beschikbaar is. Er moeten specifieke plannen worden opgesteld voor gebieden en regio's die te kampen hebben met aanhoudende droogte en overstromingen. Er is een speciale, op zichzelf staande begroting nodig, alsmede steunlijnen en een EU-verordening die middelen kanaliseert om centrale, regionale en lokale plannen voor een adequate watervoorziening te faciliteren en te realiseren. Die plannen moeten overal in de EU de aanleg en het onderhoud van passende waterinfrastructuur garanderen.

2. Context van de Europese landbouw

2.1. Dit initiatiefadvies heeft tot doel de wisselwerking tussen water en landbouw op EU-niveau te analyseren in het licht van de klimaatnoodtoestand en de gevolgen daarvan voor de voedselzekerheid en -duurzaamheid in de toekomst. In dit advies wordt stof tot nadenken aangereikt over de gevolgen van extreme weersomstandigheden en de effecten van de verschillende beleidsmaatregelen en regels van de EU. Het beschrijft de urgentie van duurzaam waterbeheer en de specifieke problemen met betrekking tot water in de EU-landbouw en bevat voorstellen om de voedselautonomie van de EU te vergroten en de kwaliteit en kwantiteit van haar watervoorziening te versterken teneinde dat doel te bereiken.

2.2. De landbouw is een strategische sector in de EU, vooral vanwege het sociaal-economische belang ervan. Naar schatting wordt 30 % van het productieve landbouwareaal in de EU geïrrigeerd, hoewel dit percentage in de zuidelijke lidstaten hoger ligt als gevolg van de specifieke klimatologische omstandigheden daar, en in sommige regio's oploopt tot 70 % ⁽¹⁾.

3. Waterschaarste en de belangrijkste uitdagingen voor het Europese agrovoedingssysteem

3.1. De landbouwproductie is afhankelijk van de beschikbaarheid van water. De landbouw heeft op zijn beurt invloed op zowel de kwantiteit als de kwaliteit van water, hetzij door diffuse verontreiniging als gevolg van het gebruik van meststoffen en pesticiden, hetzij door verzilting van overgeëxploiteerde waterhoudende lagen aan de kust. Naar schatting worden jaarlijks 20 % van het Europese grondgebied en 30 % van de Europese bevolking getroffen door waterschaarste ⁽²⁾, waarbij de waterstress in de EU de komende tien jaar naar verwachting aanzienlijk zal toenemen ⁽³⁾.

3.2. Volgens gegevens van het Europees Milieuagentschap zijn de hernieuwbare watervoorraden op EU-niveau afgenomen van 3 219 km³ in 2010 tot 2 883 km³ in 2020 ⁽⁴⁾. Dit cijfer zal nog verder negatief worden beïnvloed door de verwachte temperatuurstijging en de hogere evapotranspiratie, waardoor de watervraag van de landbouw en de concurrentie tussen de verschillende soorten watergebruik zullen toenemen.

3.3. In de afgelopen 55 jaar is in de EU als geheel de hernieuwbare watervoorraad per hoofd van de bevolking met 17 % afgenomen ⁽⁵⁾. Hoewel dit deels kan worden verklaard door de bevolkingsgroei, is het ook zo dat de druk van de economische activiteiten, waaronder de landbouw, en de klimaatverandering de seizoensgebonden en jaarlijkse waterschaarste in veel regio's van de EU verergeren.

⁽¹⁾ Eurostat, Economische rekeningen voor de landbouw naar NUTS 2-regio's, en Eurostat, Statistieken over landbouw, bosbouw en visserij.

⁽²⁾ EEA, Water stress is a major and growing concern in Europe (waterstress is een belangrijk en groeiend probleem in Europa).

⁽³⁾ Europese Rekenkamer, Speciaal verslag nr. 20/2021: Duurzaam watergebruik in de landbouw.

⁽⁴⁾ EEA, Waterbase — Waterkwantiteit.

⁽⁵⁾ Wereldbank, Renewable internal freshwater resources per capita (cubic meters) — European Union (hernieuwbare binnenlandse zoetwatervoorraden per hoofd van de bevolking (kubieke meter) — Europese Unie).

3.4. Tussen 2010 en 2016 was 54 % van het water dat in de EU voor de landbouw werd gebruikt oppervlaktewater en 39 % grondwater. 4 % was gerecycled water en 3 % van het voor de landbouw gebruikte water was afkomstig van ontzilting⁽⁶⁾. Deze percentages kunnen per lidstaat aanzienlijk verschillen, afhankelijk van hun klimatologische omstandigheden. Het streven naar hergebruik van gezuiverd afvalwater is een onderdeel van de circulaire economie, vooral omdat in de EU jaarlijks slechts 1 100 hm³ afvalwater wordt hergebruikt (ongeveer 0,4 % van het totale opgevangen zoet water in de EU)⁽⁷⁾.

3.5. De landbouw is zowel een belangrijke oorzaak als een slachtoffer van waterschaarste. Volgens de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) is de landbouw goed voor bijna 70 % van alle wateronttrekkingen, en dit cijfer kan in sommige ontwikkelingslanden oplopen tot 95 %⁽⁸⁾. In veel landen is de doelmatigheid van de irrigatie echter laag.

3.6. Hoewel de watervoetafdruk van de landbouwproductie in de EU afneemt, blijft die aanzienlijk in gebieden waar de landbouw wordt geïntensiveerd en waar de druk op de watervoorraden groter is. Dit kan ook de opkomst van diversificatieactiviteiten belemmeren, zoals zoetwateraquacultuur en algenkweek, die in bepaalde plattelandsgebieden in de EU extra inkomsten zouden kunnen genereren maar die afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van ten minste een minimale hoeveelheid water.

3.7. Waterschaarste verandert het concept van water als hulpbron, alsook de bestaande beheersmodellen. Water moet gezien gaan worden als een fundamentele hulpbron voor het leven en moet derhalve worden beheerd als een schaars, hoogwaardig economisch goed. Beheersparadigma's die op de vraag gebaseerd zijn, kunnen op dit moment lastig worden toegepast en moeten evolueren naar een beheer van het aanbod op basis van leverings- en duurzaamheidscriteria.

3.8. De problemen bij het beheer van de waterhulpbronnen zijn niet alleen te wijten aan een gebrek aan planning of beheersinstrumenten of aan conflicterende belangen van de diverse betrokkenen, maar worden vaak veroorzaakt door de slechte staat van de irrigatie-infrastructuur en de drainagesystemen, hetgeen leidt tot verlies en ondoelmatig gebruik van water.

3.9. De landbouw in de zuidelijke lidstaten van de EU staat voor een aantal uitdagingen die rechtstreeks verband houden met waterschaarste, met name langdurige perioden van droogte, die in het Middellandse Zeegebied intenser zijn, ongelijke beschikbaarheid en verdeling van water, en concurrentie om water, vooral voor stedelijk gebruik en als gevolg van de intensiteit van het toerisme. In de noordelijke lidstaten van de EU is het overheersende probleem de waterverontreiniging als gevolg van intensieve landbouw en van het gebruik van nutriënten en pesticiden. Bovendien leidt het bestaan van waterwegen en transportroutes die een minimaal debiet vereisen om doeltreffend te blijven, tot meer concurrentie tussen de potentiële alternatieve toepassingen van een steeds schaarser wordende hulpbron.

3.10. Open strategische autonomie in de agrovoedingsindustrie, zoals eerder aan de orde gesteld door het EESC⁽⁹⁾, is een zeer relevant thema. Er kunnen verschillende indicatoren worden gebruikt om de voedselautonomie van de EU te kwantificeren. De mate van voedselautonomie van de EU is weliswaar hoog, maar dat wordt op een te algemene manier vastgesteld, aangezien de Europese voedselautonomie sterk varieert naargelang van voedingsmiddelen en regio's en aanzienlijk tekortschiet bij de productie van granen, sojabonen en plantaardige oliën.

3.11. In haar strategisch prognoseverslag 2021 geeft de Europese Commissie aan dat “zorgen voor duurzame en veerkrachtige voedselsystemen” een van de belangrijkste strategische gebieden is waarmee het leiderschap van de EU kan worden versterkt, en vermeldt zij dat er moet worden geïnvesteerd in innovatie om veerkrachtige en duurzame voedselsystemen te waarborgen.

3.12. Er moet worden gezorgd voor een doelmatig gebruik van groen water, dat wil zeggen het deel van de neerslag dat doorsijpelt en infiltreert in de bodem. De sleutelrol die de bodem speelt bij de filtratie en absorptie van water moet worden versterkt door beleid voor bodemregeneratie te ondersteunen.

⁽⁶⁾ Eurostat, Annual freshwater abstraction by source and sector (jaarlijkse onttrekking van zoet water per bron en sector), en EEA, European waters — Assessment of status and pressures 2018 (Europese wateren — Beoordeling van status en bedreigingen).

⁽⁷⁾ BIO van Deloitte, Optimising water reuse in the EU, deel I (Optimalisering van het hergebruik van water in de EU).

⁽⁸⁾ FAO, Water Scarcity — One of the greatest challenges of our time (Waterschaarste, een van de grootste uitdagingen van onze tijd).

⁽⁹⁾ Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de strategische autonomie, voedselzekerheid en duurzaam voedsel (initiatiefadvies) (PB C 105 van 4.3.2022, blz. 56).

3.13. De beslissing om te kiezen voor een circulaire economie wat betreft het gebruik van water (recycling van zwart water of stedelijk afvalwater voor irrigatie) en voor technologischere systemen (ontzilting) is een gangbaar model in sommige producerende lidstaten in Zuid-Europa. Beide oplossingen zijn echter zeer intensief qua elektriciteitsverbruik en zijn potentieel schadelijk voor bodem en gewassen. Gerecycled water moet naar behoren worden behandeld; zorgen voor veilig water voor de landbouw moet de prioriteit zijn. Bovendien komt de benodigde energie uit verschillende systemen, die niet altijd hernieuwbaar zijn. Het EESC dringt erop aan het circulaire waterbeheer koolstofvrij te maken en het gebruik van alternatieve energiebronnen te veralgemenen om de wisselwerking tussen energie, water en voedsel te versterken.

3.14. De net aangestipte afhankelijkheid van elektriciteit is in 2022 afgestraft door de stijging van de energieprijzen, die een beslissende invloed heeft gehad op de productiekosten, met name in de mediterrane kustgebieden, waar het structurele tekort het gebruik van voornoemde technologische oplossingen noodzakelijk maakt.

3.15. Het beheer van grensoverschrijdende oppervlaktewateren is niet alleen van invloed op de kwantiteit van de hulpbron stroomafwaarts, maar ook op de kwaliteit ervan. Ongeacht de bepalingen van de kaderrichtlijn water (KRW) ⁽¹⁰⁾ en de bestaande verplichting om een geïntegreerde planning op stroomgebiedniveau op te stellen, is het duidelijk dat de beheersmechanismen hier voor verbetering vatbaar zijn, hetzij via de oprichting van nieuwe gespecialiseerde instanties, hetzij door een verdere ontwikkeling van de regelgeving.

3.16. Ongecontroleerde lozingen in waterlichamen als gevolg van bepaalde industriële activiteiten hebben negatieve gevolgen voor de gezondheid en voedselveiligheid en zadelen de hele samenleving met kosten op. Het EESC blijft zich inzetten voor de ontwikkeling van klimaatneutrale industrieën, die op een gecontroleerde manier afvalstoffen uitstoten en lozen en die de milieukosten van hun productie dragen.

4. Bestaand EU- en nationaal beleid

4.1. Het belangrijkste regelgevingskader van de EU voor de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van water en landbouw bestaat uit de KRW en het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) ⁽¹¹⁾. Tot de specifieke doelstellingen die in het nieuwe GLB zijn voorgesteld, behoren de bevordering van duurzame ontwikkeling en een doelmatig beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals bodem, lucht en, vanzelfsprekend, water. Voorts is water het voorwerp van duurzameontwikkelingsdoelstelling 6 van de Verenigde Naties, waarvan de streefdoelen betrekking hebben op waterefficiëntie en geïntegreerd waterbeheer.

4.2. De KRW stelt dat water een natuurlijke hulpbron is die op duurzame wijze moet worden beschermd, in stand gehouden en beheerd. Daartoe wordt een beheerskader ingesteld, rechtstreeks of in concessie, afhankelijk van het desbetreffende gebied, om te zorgen voor geïntegreerd en duurzaam waterbeheer op EU-niveau.

4.3. In het meerjarig financieel kader voor de periode 2021-2027 wordt in totaal 386,6 miljard EUR uitgetrokken voor het GLB. Dat wordt verdeeld over de verschillende lidstaten en de diverse beleidsterreinen van de eerste en de tweede pijler. Het EESC pleit ervoor speciale budgetten en fondsen voor water te creëren, zoals het uiteen heeft gezet in zijn advies over de economische aspecten van een Europese Blue Deal ⁽¹²⁾.

4.4. Voor de meeste rechtstreekse betalingen in het kader van het GLB en voor sommige betalingen in het kader van de tweede pijler gelden randvoorwaarden die betrekking hebben op uit de regelgeving voortvloeiende beheerseisen en op de normen voor goede landbouw- en milieucondities (GLMC's) die duurzame landbouwpraktijken voorschrijven, met inbegrip van procedures voor geïntegreerd waterbeheer voor irrigatie. Van de meeste betalingen is echter gebleken dat zij neutraal zijn wat irrigatie betreft ⁽¹³⁾. In alle GLB-regelingen zou duurzaam en efficiënt waterbeheer moeten worden aangemoedigd en zouden voor elke lidstaat indicatoren moeten worden opgenomen om de vooruitgang op het gebied van waterbeheer te monitoren.

4.5. Sommige lidstaten benutten EU-financiering om waterintensieve gewassen in gebieden met waterstress te ondersteunen zonder waarborgen in te voeren. Ze gebruiken vrijwillige gekoppelde steun voor het behoud of de verhoging van de productie van gewassen in waterintensieve sectoren, die geconcentreerd zijn in de zuidelijke lidstaten. Volgens het EESC zijn duurzaam waterbeheer en kosten-batenanalyses noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de watervoorraden niet alleen op duurzame maar ook op efficiënte wijze worden gebruikt.

⁽¹⁰⁾ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1).

⁽¹¹⁾ Het gemeenschappelijk landbouwbeleid voor de periode 2023-2027.

⁽¹²⁾ Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de economische aspecten van een "Europese Blue Deal" — Watergerelateerde investeringsbehoeften in de EU (initiatiefadvies) (zie bladzijde 50 van dit Publicatieblad).

⁽¹³⁾ Europese Rekenkamer, Speciaal verslag nr. 20/2021: Duurzaam watergebruik in de landbouw.

4.6. Alle lidstaten zouden een register moeten bijhouden van onttrokken oppervlakte- en grondwater en van opgeslagen oppervlaktewater; evenzo zouden waterverbruikers moeten worden verplicht een vergunning aan te vragen alvorens water te onttrekken of op te slaan. Alle lidstaten zouden de bestaande controlesystemen voor het opsporen en bestraffen van illegaal watergebruik moeten versterken en aanscherpen.

4.7. De Europese Rekenkamer is van oordeel dat de kosten van waterdiensten in de landbouw niet volledig worden gedekt, voornamelijk omdat de milieu- en hulpbronkosten niet voldoende in de waterprijzen tot uitdrukking komen. Volgens de Europese Commissie brengt dit verborgen kosten voor de samenleving met zich mee en beperkt het de potentiële inkomsten die zouden kunnen worden gebruikt voor de financiering van maatregelen om een efficiënte uitvoering van de KRW te waarborgen.

4.8. In het geval van water wordt niet voldaan aan het beginsel van eenheid van de Europese markt. Verbruikers betalen zeer uiteenlopende prijzen voor soortgelijke diensten, afhankelijk van de lidstaat en zelfs van de specifieke locatie binnen een lidstaat. Met het oog hierop zou het nuttig zijn te ijveren voor een EU-methode om de waterprijstelsels te rationaliseren en te standaardiseren⁽¹⁴⁾.

4.9. Het EESC pleit met name voor specifieke normen voor het watergebruik in verschillende economische sectoren, zoals de landbouw en de industrie. Daartoe zou een governancestructuur moeten worden gecreëerd die sectorale richtsnoeren inzake watergebruik zou moeten opstellen. Het EESC zou van die structuur deel moeten uitmaken⁽¹⁵⁾.

4.10. De gemiddelde stijging van de prijzen van voedings- en productiemiddelen kan worden toegeschreven aan diverse omstandigheden⁽¹⁶⁾. De huidige inflatoire situatie houdt echter in dat de GLB-bijdragen in reële termen aanzienlijk lager uitvallen. Er moeten passende begrotingsmaatregelen worden genomen om de situatie recht te zetten en de economische reikwijdte van de EU-doelstellingen te herstellen.

5. Voorstellen, oplossingen en antwoorden voor de langere termijn

5.1. Waterschaarste en de klimaatnoodtoestand zijn twee van de grootste uitdagingen waarmee het agrovoedingsstelsel van de EU thans wordt geconfronteerd. Om deze uitdagingen aan te gaan en de duurzaamheid van de voedselproductie in Europa op lange termijn te waarborgen, zijn er circulaire en andere innovatieve oplossingen nodig. Het Blue Deal-concept wordt voorgesteld als een kader om deze uitdagingen aan te gaan, waarbij wordt voortgebouwd op de beginselen van de Europese Green Deal en de daarmee opgedane ervaring.

5.2. Het op EU-niveau waarborgen van open strategische autonomie in de agrovoedingsindustrie zou een prioritaire doelstelling moeten zijn. Derhalve is het noodzakelijk de nadruk te leggen op behoud van de landbouwproductie in de EU, beleid te ontwikkelen dat gewassoorten bevordert waarvoor tekorten zijn vastgesteld, en de overproductie in evenwicht te brengen.

5.3. Het aldus garanderen van de landbouwproductie houdt noodzakelijkerwijs in dat de kwantiteit en de kwaliteit van het benodigde water moeten worden gewaarborgd, maar daarbij mogen de beleidsmaatregelen om de verkleining van de watervoetafdruk te bevorderen, niet worden losgelaten. Beleidsmaatregelen ter bevordering van waterbesparing in de productie zullen het mogelijk maken meer waterhulpbronnen beschikbaar te stellen zonder de duurzaamheid van de waterkringloop aan te tasten.

5.4. Het verkleinen van de watervoetafdruk van de landbouw in de EU vereist een combinatie van technologieën, duurzame landbouwpraktijken, duurzaam en efficiënt waterbeheer en een doeltreffend overheidsbeleid dat duurzaamheid in de agrovoedingsindustrie bevordert.

5.5. In dit verband wordt het nodig geacht om zowel in het kader van het GLB als in het kader van andere EU-fondsen meer beleid te bevorderen dat doelmatigheid bij irrigatie en bij watergebruik in het algemeen stimuleert. Er dient vooruitgang te worden geboekt met de toepassing van duurzame landbouwpraktijken, met het gebruik van technologieën die een efficiënter gebruik van water mogelijk maken, en met de ontwikkeling van gewassen die beter bestand zijn tegen droogte en overstromingen. Zonder de benodigde begrotingsmiddelen is het onmogelijk om in Europa veerkrachtige en duurzame agrovoedingsstelsels op te bouwen.

⁽¹⁴⁾ Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over toegang tot water: bestrijding van waterarmoede en de impact daarvan op sociaal beleid (initiatiefadvies) (zie bladzijde 60 van dit Publicatieblad) en advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de economische aspecten van een "Europese Blue Deal" — Watergerelateerde investeringsbehoeften in de EU (initiatiefadvies) (zie bladzijde 50 van dit Publicatieblad).

⁽¹⁵⁾ Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over waterintensieve industrieën en water efficiënte technologieën (initiatiefadvies) (zie bladzijde 74 van dit Publicatieblad) en advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de economische aspecten van een "Europese Blue Deal" — Watergerelateerde investeringsbehoeften in de EU (initiatiefadvies) (zie bladzijde 50 van dit Publicatieblad).

⁽¹⁶⁾ Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de voedselprijzen crisis: de rol van speculatie en concrete voorstellen voor actie naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne (initiatiefadvies) (PB C 100 van 16.3.2023, blz. 51.).

5.6. Het duurzame beheer van de watervoorraden in plattelandsgebieden door middel van de toepassing van maatregelen zoals het herstel van wetlands, de instelling van bufferzones en de verbetering van de waterkwaliteit van rivieren en meren, zou de watervoetafdruk van de landbouw in de EU kunnen helpen verkleinen. Deze zaken zouden aan de orde moeten komen in de stroomgebiedbeheerplannen voor de verschillende stroomgebieden. Het EESC dringt er bij de Commissie en de lidstaten op aan om voor naleving van de bijbehorende verplichtingen te zorgen.

5.7. Er moeten voldoende middelen worden uitgetrokken voor zowel innovatie als onderzoek gericht op de ontwikkeling van technologieën en landbouwpraktijken die efficiënter en duurzamer zijn wat betreft watergebruik. Het is ook van belang de ontwikkeling te steunen van beleid en praktijken ter bevordering van precisielandbouw, duurzaam bodembeheer, het vermogen van de bodem om water vast te houden, en de aanpassing van genomische kennis over planten en zaden.

5.8. Het terugdringen van de voedselverspilling kan de hoeveelheid water die nodig is om voedsel te produceren, verminderen. Dit kan worden bereikt door middel van consumentenvoorlichting en campagnes ter stimulering van een beter beheer van toeleveringsketens en de toepassing van innovatieve technologieën voor het bewaren van voedsel.

5.9. De lidstaten moeten een transparant waterprijsbeleid voeren dat efficiëntie en besparingen stimuleert en ervoor zorgt dat alle categorieën waterverbruikers een passende bijdrage leveren om alle kosten te dekken, overeenkomstig de beginselen van de KRW.

5.10. Er wordt van uitgegaan dat een volumetrische prijsstelling op een passend niveau een verschuiving zou kunnen stimuleren naar waterefficiënte irrigatiepraktijken en -technologieën of gewassen die minder water nodig hebben. De lidstaten die nog steeds de praktijk van het factureren van irrigatiewater op basis van het bevoeide areaal hanteren, moeten daar derhalve geleidelijk van afstappen.

5.11. De Europese Rekenkamer heeft vastgesteld dat de kosten van waterdiensten in de landbouw niet volledig worden gedekt. Een van de redenen hiervoor is dat de milieu- en hulpbronkosten (nog) niet in de waterprijsstelling tot uitdrukking komen. In de praktijk bestaat er een groot aantal specifieke vrijstellingen met betrekking tot de prijzen voor irrigatiewater, waardoor water voor de landbouw goedkoper is dan voor ander gebruik. Er hoeft niet helemaal van deze aanpak te worden afgestapt, maar dit algemene beleid zou opnieuw moeten worden beoordeeld en vrijstellingen zouden moeten worden omgevormd tot stimulansen en beloningen voor waterbesparing.

5.12. De KRW is 23 jaar oud en werd opgesteld in een economische, sociale en klimatologische context die sterk verschilde van de huidige. Een herziening van een deel van de inhoud ervan moet worden overwogen, zodat de KRW een doeltreffend instrument ter ondersteuning van de voedselzekerheid kan worden.

5.13. Voor waterwinning moet verplicht een vergunning worden aangevraagd, maar op grond van het subsidiariteitsbeginsel kunnen de lidstaten die verplichting volgens hun eigen (nationale of regionale) criteria toepassen en handhaven. Vastgesteld is dat deze heterogeniteit leidt tot een gebrek aan controle op de toegang tot bepaalde grondwaterlichamen. Derhalve zouden de Europese Commissie en de lidstaten afspraken moeten maken over selectievere criteria en ook strikte regelgevings- en conditionaliteitsvereisten moeten toepassen voor de onttrekking van zowel oppervlakte- als grondwater.

5.14. De modernisering van irrigatiesystemen moet worden verbeterd en aangemoedigd, met name om waterverliezen als gevolg van lekken in netwerken en verdamping in open kanalen en vijvers te beperken. Het GLB en de andere EU-fondsen moeten bijdragen tot de ontwikkeling van nieuwe irrigatiestructuren, waarbij moet worden vermeden dat situaties worden ondersteund die indruisen tegen de doelstellingen van de KRW.

5.15. In lijn met wat is opgemerkt in paragraaf 3.4 is in mei 2020 de verordening inzake minimumeisen voor hergebruik van water aangenomen⁽¹⁷⁾. Deze nieuwe verordening inzake het hergebruik van afvalwater voor landbouwirrigatie bevat minimumeisen voor waterkwaliteit, toezicht, risicobeheer en transparantie en is van toepassing vanaf 2023. Volgens de uitgevoerde analyse zal hierdoor meer dan 50 % van de totale hoeveelheid water uit afvalwaterzuiveringsinstallaties die theoretisch beschikbaar is voor irrigatie, in de EU kunnen worden hergebruikt, waardoor meer dan 5 % van de directe onttrekking aan waterlichamen en grondwater wordt voorkomen. Dit zal resulteren in een vermindering van de totale waterstress met meer dan 5 %. Derhalve moet de financiering van voor dit doel bestemde hergebruikfaciliteiten worden aangemoedigd. Hetzelfde geldt voor voorzorgsmaatregelen om bodemverontreiniging te voorkomen en veilig water voor de landbouw te waarborgen.

⁽¹⁷⁾ Verordening (EU) 2020/741 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake minimumeisen voor hergebruik van water (PB L 177 van 5.6.2020, blz. 32).

5.16. Door landbouw in en rondom steden te bevorderen, kan de noodzaak om voedsel uit plattelandsgebieden te vervoeren worden verminderd, zodat de koolstofvoetafdruk kleiner wordt (in het kader van het koolstofvrij maken van de landbouw) en het watergebruik in de landbouw afneemt. Bovendien kunnen stedelijke irrigatiesystemen zo beter gebruikmaken van regenwater en water uit recyclagesystemen voor irrigatie.

5.17. Het gebruik van hernieuwbare energie, zoals zonne- en windenergie, kan een duurzame energiebron vormen voor systemen voor hergebruik van water, voor ontziltingssystemen en voor bevoeiings- en andere landbouwinstallaties, waardoor de koolstofvoetafdruk kleiner wordt (in het kader van het koolstofvrij maken van de landbouw) en het watergebruik in de landbouw vermindert.

5.18. Deze circulaire en andere oplossingen kunnen bijdragen tot een toekomstige Blue Deal voor de EU, waarbij waterschaarste en de klimaatnoodtoestand in het agrovoedingssysteem van de EU worden aangepakt. Het is belangrijk nieuwe technologieën en innovatieve praktijken te blijven onderzoeken teneinde de waterefficiëntie te verbeteren en de duurzaamheid en veerkracht van de voedselproductie in Europa op lange termijn te waarborgen.

5.19. Het wordt van essentieel belang geacht te zorgen voor infrastructuur voor de opslag, distributie en zuivering van water en te voorkomen dat extreme weersverschijnselen grote gevolgen hebben. Het beheersmodel voor deze infrastructuur moet gebaseerd zijn op de beginselen van integriteit en duurzaamheid, zodat de ecologische levensvatbaarheid ervan gewaarborgd is. Met het oog op eventuele budgettaire problemen van overheidsdiensten kunnen alternatieve financiële mogelijkheden en samenwerkingsvormen worden geanalyseerd.

5.20. De KRW verplicht de lidstaten om stroomgebiedbeheerplannen op te stellen en te vernieuwen. Het EESC vindt dat de reikwijdte van zulke plannen en ook de mate waarin die worden uitgevoerd en nageleefd, uiteenloopt. Daarom zouden de lidstaten meer werk moeten maken van strategische plannen om de waterzekerheid te garanderen en om randvoorwaarden voor de landbouw vast te stellen waarmee de veerkracht van de voedselsystemen in de EU kan worden gewaarborgd. Voor die strategische plannen zouden voldoende Europese begrotingsmiddelen moeten worden uitgetrokken, met inachtneming van paragraaf 4.3. Verder zouden in onderlinge overeenstemming en in lijn met de opmerkingen en aanbevelingen uit dit advies specifieke tijdschema's, doelstellingen en prioriteiten moeten worden vastgelegd.

Brussel, 13 juli 2023.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE